

**MWONGOZO WA ELIMU YA MPIGA KURA
KWA AJILI YA UCHAGUZI WA SERIKALI ZA
MITAA WA MWAKA 2019**

DIBAJI

Serikali za Mitaa zimeanzishwa kwa mujibu wa Ibara ya 145 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977. Madhumuni ya kuwepo kwa Serikali za Mitaa ni kupeleka madaraka kwa wananchi. Hivyo, pamoja na shughuli nyingine, Serikali za Mitaa zina wajibu wa kuimarisha demokrasia katika maeneo yao na kuitumia demokrasia hiyo kuharakisha maendeleo ya

wananchi. Kwa mantiki hiyo, msingi wa Uchaguzi wa Serikali za Mitaa ni Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977.

Uchaguzi wa Serikali za Mitaa hufanyika kila baada ya miaka mitano kwa kuzingatia matakwa ya Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya) Sura 287 na Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Miji) Sura 288. Uchaguzi utakaofanyika mwaka 2019 utakuwa wa sita tangu kuanzishwa kwa mfumo wa Vyama Vingi vya Siasa nchini Tanzania mwaka 1992. Katika Uchaguzi huo, wananchi watapata fursa ya kuchagua Wenyeviti wa Vijiji, Wenyeviti wa Vitongoji, Wenyeviti wa Mtaa, Wajumbe wa Halmashauri ya Kijiji, na Wajumbe wa Kamati ya Mitaa. Hivyo, kufanyika kwa Uchaguzi wa Serikali za Mitaa ni utekelezaji wa dhana ya ugatuuji wa madaraka ambayo inasisitiza Serikali kupeleka madaraka ya kisiasa kwa wananchi ili waweze kuchagua viongozi watakaowawakilisha katika shughuli za kujiletea maendeleo.

Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (OR-TAMISEMI) ina jukumu la kuratibu na kusimamia Uchaguzi wa Serikali za Mitaa wa mwaka 2019, kwa kushirikiana na wadau mbalimbali wa Uchaguzi. Katika kutekeleza jukumu hilo, OR-TAMISEMI imeandaa Miongozo mbalimbali ukiwemo

Mwongozo huu wa Elimu ya Mpiga Kura utakaotumiwa na wadau wote wa Uchaguzi katika kutoa elimu ya mpiga kura kwa wananchi. Lengo la elimu ya mpiga kura ni kuwahamasisha na kuwawezesha wananchi na wadau wa Uchaguzi kuelewa mchakato wote wa Uchaguzi, kanuni na taratibu muhimu za Serikali za Mitaa ili waweze kushiriki na kutumia haki yao ya Kikatiba ya kuchagua na kuchaguliwa katika nafasi za uongozi wa Serikali za Mitaa. Elimu ya Mpiga Kura itawawezesha wananchi kutambua haki na wajibu wao katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa ili waweze kushiriki kikamilifu katika Uchaguzi huo.

Utoaji wa elimu ya mpiga kura utafanyika kwa kushirikisha wadau wote wa Uchaguzi walio tayari kufanya kazi hiyo na wenye uwezo na sifa zinazohitajika. Mwongozo wa elimu ya mpiga kura utawawezesha wadau watakaoshiriki kutoa Elimu ya Mpiga Kura kuwa na taarifa sahihi za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa. Hivyo, kila Taasisi, Asasi au mtoa elimu ya mpiga kura ye yote atawajibika kutoa elimu hiyo kwa kuzingatia misingi iliyobainishwa katika Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa za mwaka 2019 pamoja na Mwongozo huu na siyo vinginevyo.

Ninatoa wito kwa wadau wote wa Uchaguzi wa Serikali za Mitaa kuutumia Mwongozo huu kutoa elimu ya mpiga kura kwa wananchi katika Mikoa na maeneo yote Tanzania Bara. Aidha, wananchi wote wanahamasishwa kushiriki katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa ili kuitumia haki yao ya Kikatiba ya kuchagua na kuchaguliwa kuwa viongozi wa Serikali za Mitaa. Vilevile, viongozi na watendaji wa Serikali wanaohusika na usimamizi

wa Uchaguzi wa Serikali za Mitaa wana wajibu wa kusimamia na kuhakikisha kwamba shughuli zote za utoaji wa elimu ya mpiga kura zinafanyika kwa kuzingatia Mwongozo huu.

Selemani Saidi Jafo (Mb)

Waziri wa Nchi,

Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa

Agosti, 2019

YALIYOMO

SURA YA KWANZA

UTANGULIZI.....	1
1.1 Muundo wa Mwongozo.....	1
1.2 Muundo wa OR-TAMISEMI.....	1
1.3 Sheria na Kanuni Zinazosimamia Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.....	3
1.4 Mfumo wa Kutangaza Matokeo ya Uchaguzi.....	4
1.5 Vipindi au Mzunguko wa Uchaguzi.....	4

SURA YA PILI

TANGAZO LA UCHAGUZI NA ORODHA YA MAENEO YA UCHAGUZI

2.1 Utangulizi.....	6
2.2 Mamlaka na Taratibu za Kutoa Tangazo la Uchaguzi....	6
2.3 Majina na Mipaka ya Vijiji, Vitongoji na Mitaa.....	7
2.4 Nafasi Zinazogombewa katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.....	7
2.4.1 Uchaguzi katika Mamlaka za Wilaya.....	7
2.4.2 Uchaguzi kwenye Vijiji vilivyopo katika Mamlaka za Miji.....	8
2.4.3 Uchaguzi katika Mamlaka za Miji.....	8
2.4.4 Uchaguzi katika Mamlaka za Miji Midogo.....	8

SURA YA TATU

ELIMU YA MPIGA KURA

3.1	Utangulizi.....	10
3.2	Maana ya Elimu ya Mpira Kura	10
3.3	Malengo na Umuhimu wa Elimu ya Mpira Kura.....	10
3.4	Utaratibu na Usimamizi wa Utoaji wa Elimu ya Mpira Kura.....	11
3.5	Vigezo Vinavyotumika Katika Kutoa Vibali.....	12
3.5.1	Nyaraka Muhimu za Kuambatanisha Kwenye Maombi ya Kibali.....	13
3.6	Wadau wa Elimu ya Mpira Kura.....	14
3.7	Wajibu wa Wadau.....	14
3.8	Mambo Yasiyoruhusiwa Kufanywa na Wadau wa Uchaguzi	15
3.8.1	Mambo ambayo Hayapaswi Kufanywa na Watoa Elimu ya Mpira Kura.....	15
3.8.2	Mambo ambayo Wananchi Hawapaswi Kufanya katika Kipindi cha Uchaguzi.....	16
3.9	Njia Zinazotumika Kutoa Elimu ya Mpira Kura.....	16
3.10	Makundi Maalum.....	17
3.10.1	Watu Waliojitenga kwa Sababu za Kijiografia na Shughuli za Kiuchumi.....	17
3.10.2	Watu Wenye Ulemavu.....	17
3.10.3	Wasiojua Kusoma na Kuandika.....	17
3.10.4	Wanawake.....	18
3.10.5	Vijana.....	18
3.10.6	Wazee	18

SURA YA NNE
UANDIKISHAJI NA UANDAAJI WA ORODHA YA
WAPIGA KURA

4.1	Utangulizi.....	19
4.2	Sifa za Mpiga Kura.....	19
4.3	Kupoteza Sifa ya Kupiga Kura.....	19
4.4	Mahali na Muda wa Uandikishaji Wapiga Kura.....	20
4.5	Uhakiki wa Orodha ya Wapiga Kura.....	20
4.6	Uteuzi wa Waandikishaji na Waandaji wa Orodha ya Wapiga Kura	21
4.7	Mawakala wa Uandikishaji wa Wapiga Kura.....	21
4.8	Pingamizi Kuhusu Uandikishaji wa Wapiga Kura.....	21
4.9	Fomu Zinazotumika Katika Uandikishaji Wapiga Kura	22

SURA YA TANO

UTEUZI, PINGAMIZI NA RUFAA ZA WAGOMBEA

5.1	Utangulizi.....	24
5.2	Sifa za Mgombea.....	24
5.3	Kukosa Sifa ya Kuwa Mgombea.....	25
5.4	Muda wa Kuchukua na Kurudisha Fomu za Uteuzi	25
5.5	Utaratibu wa Uteuzi wa Wagombea.....	26
5.6	Pingamizi Dhidi ya Wagombea.....	26
5.7	Taratibu za Kushughulikia Rufaa.....	27

5.8	Kifo kwa Mgombea.....	27
5.9	Kujitoa kwa Mgombea.....	27
5.10	Kupita Bila Kupingwa.....	27
5.11	Fomu za Maombi ya Uteuzi.....	28

SURA YA SITA

KAMPENI ZA UCHAGUZI

6.1	Utangulizi.....	29
6.2	Mambo Muhimu ya Kuzingatia.....	29
6.3	Wajibu wa Wadau Wakati wa Kampeni.....	30
6.3.1	Jeshi la Polisi	31
6.3.2	Msimamizi wa Uchaguzi.....	31
6.3.3	Chama cha Siasa	31
6.3.4	Wananchi	32
6.4	Taratibu za Maadili	32
6.4.1	Vyama vya Siasa	32
6.4.2	Wajibu wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.....	34
6.4.3	Wasimamizi wa Uchaguzi.....	34

SURA YA SABA

TARATIBU ZA UPIGAJI KURA

7.1	Utangulizi.....	35
7.2	Mahali, Vituo na Muda wa Kupiga Kura.....	35
7.3	Masanduku ya Kura.....	35
7.4	Karatasi za Kupigia Kura	35
7.5	Utambulisho wa Mpiga Kura.....	36
7.6	Upigaji Kura.....	37

SURA YA NANE

KUHESABU KURA NA KUTANGAZA MATOKEO

8.1	Utangulizi.....	38
8.2	Kuhesabu Kura.....	38
8.3	Kujumlisha na Kutangaza Matokeo.....	39

SURA YA TISA

MAWAKALA NA WAANGALIZI WA UCHAGUZI

9.1	Utangulizi.....	41
9.2	Maana ya Wakala.....	41
9.3	Vigezo vya Kuwa Wakala wa Chama cha Siasa:.....	41
9.4	Jukumu la Wakala wa Chama cha Siasa:.....	42
9.5	Waangalizi wa Uchaguzi.....	42
9.6	Vigezo vya Kuwa Mwangalizi wa Ndani wa Uchaguzi	42
9.7	Wajibu wa Waangalizi wa Uchaguzi	42

SURA YA KUMI

MAKOSA NA ADHABU

10.1	Utangulizi.....	44
10.2	Makosa ya Uchaguzi.....	44
10.3	Adhabu.....	45
10.4	Adhabu kwa Kukiuka Taratibu za Maadili ya Uchaguzi.....	45

SURA YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

Mwongozo huu umelenga kutoa Elimu ya Mpiga Kura katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa utakaofanyika Mwaka 2019. Aidha, Mwongozo umefafanua majukumu ya OR-TAMISEMI pamoja na Wadau wengine katika kusimamia Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.

1.1 Muundo wa Mwongozo

Mwongozo huu umegawanyika katika Sura Kumi ambazo ni: Utangulizi, Tangazo la Uchaguzi na Orodha ya Maeneo ya Uchaguzi, Elimu ya Mpiga Kura, Uandikishaji na Uandaaji wa Orodha ya Wapiga Kura, Uteuzi, Pingamizi na Rufaa za Wagombea, Kampeni za Uchaguzi, Taratibu za Upigaji Kura, Kuhesabu Kura na Kutangaza Matokeo, Mawakala na Waangalizi wa Uchaguzi, na Makosa na Adhabu.

1.2 Muundo wa OR-TAMISEMI

Muundo wa OR-TAMISEMI unajumuisha Tawala za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa. Uanzishwaji, uhalali na majukumu ya OR-TAMISEMI yameainishwa katika sehemu zifuatazo:

1.2.1 OR-TAMISEMI

OR-TAMISEMI imepewa jukumu la kuratibu na kusimamia Tawala za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa ili ziweze kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi ikiwemo kuendesha na kusimamia chaguzi za Serikali za Mitaa.

Dira ya OR-TAMISEMI ni kuwa Taasisi inayoongoza katika kuwezesha Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa kutoa huduma kwa wananchi. Aidha , Dhima ya OR-TAMISEMI ni kuweka mazingira wezeshi ya utekelezaji wa Sera ya Ugatuuji wa Madaraka kwa Umma, Maendeleo Vijijini na Mijini, Sheria,

Miongozo na Viwango ili kuiwezesha Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa kutoa huduma bora kwa wananchi na kuondoa umaskini.

Majukumu ya OR-TAMISEMI katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa yameainishwa katika sheria mbalimbali. Kwa mujibu wa Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya) Sura 287 na Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Miji) Sura 288, Waziri mwenye dhamana na Serikali za Mitaa amepewa mamlaka ya kufanya yafuatayo:-

- i) Kusimamia na kuratibu Uchaguzi wa Serikali za Mitaa;
- ii) Kutengeneza Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa kila Uchaguzi unapofanyika kwa mujibu wa *kifungu cha 201A cha Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya) Sura 287; na kifungu cha 87 cha Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Miji) Sura 288.*
- iii) Kuandaa Miongozo mbalimbali ikiwemo Mwongozo wa Uchaguzi wa Serikali za Mitaa na Mwongozo wa Elimu ya Mpiga Kura kwa mujibu wa *Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa za Mwaka 2019;*
- iv) Kuandaa na kutangaza orodha ya maeneo ya utawala yatakayohusika katika Uchaguzi kwa mujibu wa *Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa za Mwaka 2019;* na
- v) Kutoa Tangazo la Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.

1.2.2 Tawala za Mikoa

Tawala za Mikoa zimepewa jukumu la kusimamia na kushauri Mamlaka za Serikali za Mitaa ili ziweze kutekeleza Majukumu yake ikiwemo kuhakikisha Uchaguzi wa Serikali za Mitaa unafanyika katika hali ya utulivu na amani ili kupata ufanisi unaotakiwa.

1.2.3 Serikali za Mitaa

Serikali za Mitaa zimeanzishwa kwa mujibu wa Ibara 145 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977 ambayo inaeleza kuwa, vitaanzishwa vyombo vya Serikali za Mitaa katika kila mkoa, wilaya, mji na kijiji, katika Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, ambavyo vitakuwa vya aina na majina yatakayowekwa na Sheria iliyotungwa na Bunge. Aidha, Ibara ndogo ya (2) inaeleza kuwa; Bunge au Baraza la Wawakilishi, kadri itakavyokuwa, litatunga Sheria itakayofafanua utaratibu wa kuanzisha vyombo vya Serikali za Mitaa; miundo na wajumbe wake, njia za mapato na utaratibu wa utekelezaji wa shughuli za vyombo hivyo.

Aidha, Ibara ya 146 (2) (a)-(c), inaeleza kuwa, madhumuni ya kuwapo Serikali za Mitaa ni kupeleka madaraka kwa wananchi. Na kwamba, vyombo vya Serikali za Mitaa vitakuwa na haki na mamlaka ya kushiriki na kuwashirikisha wananchi katika mipango na shughuli za utekelezaji wa maendeleo katika sehemu zao. Hivyo, majukumu ya Serikali za Mitaa ni kutekeleza kazi za Serikali za Mitaa katika eneo lake, kuhakikisha utekelezaji wa Sheria na ulinzi wa wananchi na kuimarisha demokrasia katika eneo lake na kuitumia demokrasia kuharakisha maendeleo ya wananchi.

1.3 Sheria na Kanuni Zinazosimamia Uchaguzi wa Serikali za Mitaa

Uchaguzi wa Serikali za Mitaa unasimamiwa na Sheria na Kanuni zifuatazo:

- i) Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya mwaka 1977;
- ii) Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya) Sura 287;
- iii) Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Miji), Sura 288;

- iv) Kanuni za Uchaguzi wa Mwenyekiti wa Kitongoji katika Mamlaka za Miji Midogo (Tangazo la Serikali Na. 371 la Mwaka 2019).
- v) Kanuni za Uchaguzi wa Mwenyekiti wa Kijiji, Wajumbe wa Halmashauri ya Kijiji na Mwenyekiti wa Kitongoji katika Mamlaka za Wilaya, (Tangazo la Serikali Na. 373 la Mwaka 2019);
- vi) Kanuni za Uchaguzi wa Mwenyekiti wa Kijiji, Wajumbe wa Halmashauri ya Kijiji na Mwenyekiti wa Kitongoji katika Mamlaka za Miji, (Tangazo la Serikali Na. 374 la Mwaka 2019);
- vii) Kanuni za Uchaguzi wa Mwenyekiti wa Mtaa na Wajumbe wa Kamati ya Mtaa katika Mamlaka za Miji (Tangazo la Serikali Na. 372 la Mwaka 2019); na

1.4 Mfumo wa Kutangaza Matokeo ya Uchaguzi

Kwa mujibu wa Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa, za Mwaka 2019, Mgombea wa nafasi yo yote katika Serikali za Mitaa atatangazwa kuwa mshindi endapo atapata kura nyingi kuliko mgombea au wagombea wengine.

1.5 Vipindi au Mzunguko wa Uchaguzi

Kwa mujibu wa kifungu 57 cha Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Wilaya) Sura 287 na kifungu 16 cha Sheria ya Serikali za Mitaa (Mamlaka za Miji) Sura 288 Uchaguzi wa Viongozi wa Serikali za Mitaa unapaswa kufanyika kila baada ya miaka mitano.

Maswali

1. Serikali za Mitaa ni nini?
2. Taja majukumu ya Serikali za Mitaa.
3. Taasisi ipi ina mamlaka ya kusimamia Uchaguzi wa Serikali za Mitaa?
4. Taja majukumu ya OR-TAMISEMI katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.
5. Uchaguzi wa Serikali za Mitaa hufanyika kila baada ya miaka mingapi?
6. Zitaje Sheria na Kanuni zinazosimamia Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.
7. Nani mwenye mamlaka ya kuandaa mwongozo wa elimu ya mpiga kura?

SURA YA PILI
TANGAZO LA UCHAGUZI NA ORODHA YA MAENEO
YA UCHAGUZI

2.1 Utangulizi

Sura hii inafafanua kuhusu mamlaka na taratibu za kutoa tangazo la Uchaguzi, majina na mipaka ya Vijiji, Vitongoji na Mitaa na nafasi zitakazogombewa katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa. Aidha, inalenga kumwelimisha mwananchi kuhusu: Mamlaka na taratibu za kutoa tangazo la Uchaguzi; Muda wa kutolewa tangazo la Uchaguzi; Umuhimu wa kufahamu majina na mipaka ya maeneo ya Uchaguzi; na Kufahamu nafasi zinazogombewa katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa, ili wananchi wenye sifa wajitokeze kutumia haki yao ya Kikatiba na Kisheria ya kuchagua na kuchaguliwa.

2.2 Mamlaka na Taratibu za Kutoa Tangazo la Uchaguzi

Kwa mujibu wa Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa za Mwaka 2019, Waziri mwenye dhamana na Mamlaka za Serikali za Mitaa atatoa Tangazo la Uchaguzi kwa umma siku Tisini (90) kabla ya siku ya Uchaguzi ili kuwafahamisha Wananchi kuhusu Uchaguzi wa Wenyekiti wa Vijiji, Wajumbe wa Halmashauri za Vijiji, Wajumbe wa Halmashauri za Vijiji kundi maalum la Wanawake, Wenyeviti wa Vitongoji, Wenyeviti wa Mitaa na Wajumbe wa Kamati za Mitaa. Tangazo hilo litatolewa katika magazeti ya Kiswahili na Kiingereza yanayosambazwa nchi nzima na katika vyombo vingine vya habari. Tangazo litakalotolewa litaelekeza mambo muhimu yafuatayo:

- i) Ratiba ya Uchaguzi na shughuli zinazohusika na Uchaguzi; na

- ii) Masharti muhimu ya Uchaguzi kwa mujibu wa Sheria na Kanuni za Uchaguzi.

2.3 Majina na Mipaka ya Vijiji, Vitongoji na Mitaa

Kwa mujibu wa Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa za Mwaka 2019, Msimamizi wa Uchaguzi atatangaza majina na mipaka ya Vijiji, Vitongoji na Mitaa katika eneo lake siku 72 kabla ya Uchaguzi.

2.4 Nafasi Zinazogombewa katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa

Idadi ya nafasi zitakazogombewa katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa itategemea aina ya Halmashauri inayofanya Uchaguzi (Mamlaka za Wilaya au Miji)

2.4.1 Uchaguzi katika Mamlaka za Wilaya

Nafasi za uongozi zitakazogombewa katika ngazi ya Kijiji ni zifuatazo:-

- i) Mwenyekiti wa Kijiji;
- ii) Wajumbe wa Halmashauri ya Kijiji kundi mchanganyiko la wanaume na wanawake;
- iii) Wajumbe 8 wa Halmashauri ya Kijiji kundi la wanawake ambao idadi yao itakuwa si chini ya theluthi moja ya wajumbe wote waliochaguliwa;
- iv) Wenyeviti wa Vitongoji

Idadi ya Wajumbe wa Halmashauri ya Kijiji haitazidi Wajumbe Ishirini na Tano.

2.4.2 Uchaguzi kwenye Vijiji vilivyopo katika Mamlaka za Miji

Nafasi za uongozi zitakazogombewa katika ngazi ya Kijiji ni zifuatazo:-

- i) Mwenyekiti wa Kijiji;
- ii) Wajumbe wa Halmashauri ya Kijiji kundi mchanganyiko la wanaume na wanawake;
- iii) Wajumbe 8 wa Halmashauri ya Kijiji kundi la wanawake ambao idadi yao itakuwa si chini ya theluthi moja ya wajumbe wote waliochaguliwa;
- iv) Wenyeviti wa Vitongoji

Idadi ya Wajumbe wa Halmashauri ya Kijiji kwenye Vijiji vilivyopo katika Mamlaka za Miji haitazidi Wajumbe Ishirini na Tano.

2.4.3 Uchaguzi katika Mamlaka za Miji.

Nafasi za uongozi zitakazogombewa katika ngazi ya Mtaa ni:-

- i) Mwenyekiti wa Mtaa; na
- ii) Wajumbe watano ambao kati yao wawili watakuwa wanawake.

2.4.4 Uchaguzi katika Mamlaka za Miji Midogo.

Nafasi ya uongozi itakayogombewa katika Mamlaka za Miji Midogo ni Mwenyekiti wa Kitongoji.

Maswali:

1. Tangazo la Uchaguzi linatolewa na nani na lini?
2. Ni nani anatoa tangazo la majina na mipaka ya Vijiji, Vitongoji na Mitaa katika maeneo ya Uchaguzi?
3. Je! Unafahamu maeneo yanayohusika na Uchaguzi wa Serikali za Mitaa?
4. Taja nafasi zinazogombewa katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa?
5. Taja idadi ya wajumbe wanaohitajika katika kundi la wanawake katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa katika Mamlaka za Wilaya na Mamlaka ya Miji?

SURA YA TATU

3.0 ELIMU YA MPIGA KURA

3.1 Utangulizi.

Sura hii inaelezea maana ya elimu ya mpiga kura; malengo ya elimu ya mpiga kura; Umuhimu wa elimu ya mpiga kura. Vile vile inafanua utaratibu wa kuratibu utoaji wa elimu ya mpiga kura; njia zinazotumika kutoa elimu ya mpiga kura; sifa zinazohitajika na vigezo vya kupata kibali cha kutoa elimu ya mpiga kura; sura hii pia inatoa ufafanuzi wa wadau wa elimu ya mpiga kura; wajibu wa mdau anayetoe elimu kwa mpiga kura; na miiko katika kutoa elimu hiyo. Aidha, katika Sura hii wananchi na wadau watakuwa na uelewa kuhusu: Maana na umuhimu wa elimu ya Mpiga Kura; Uratibu wa elimu ya Mpiga Kura; Ushiriki wa wadau wa Uchaguzi wa Serikali za Mitaa katika kutoa elimu ya mpiga kura; na Mambo muhimu ya kuzingatia katika kutoa elimu ya mpiga kura.

3.2 Maana ya Elimu ya Mpiga Kura

Elimu ya Mpiga Kura ni elimu ambayo hutolewa kwa wananchi kuhusu masuala ya Uchaguzi. Elimu hii inahusisha kuwahamasisha wananchi na wadau wengine kushiriki katika zoezi la Uchaguzi na kuwaelimisha kuhusu Sheria, Kanuni, taratibu na miongozo inayosimamia Uchaguzi.

3.3 Malengo na Umuhimu wa Elimu ya Mpiga Kura

Elimu ya Mpiga Kura inalenga:-

- i) Kuwasaidia wapiga kura na wadau wengine wa Uchaguzi kuzielewa vema Sheria, Kanuni, Taratibu na Miongozo inayotumika kusimamia Uchaguzi;

- ii) Kuwawezesha wananchi na wadau wengine kuelewa umuhimu wa Uchaguzi na kutumia haki yao ya kikatiba ya kuchagua na kuchaguliwa; na
- iii) Kuwezesha wananchi na wadau wengine wa Uchaguzi kupata taarifa sahihi kuhusu Uchaguzi.

3.4 Utaratibu na Usimamizi wa Utoaji wa Elimu ya Mpiga Kura

OR – TAMISEMI inaratibu na kusimamia utoaji wa elimu ya mpiga kura kwa mamlaka iliyopewa na Kanuni zifutazo:-

- i) Kanuni ya 53 ya Kanuni za Uchaguzi wa Mwenyekiti wa Kijiji, Wajumbe wa Halmashauri ya Kijiji na Mwenyekiti wa Kitongoji katika Mamlaka za Wilaya za Mwaka 2019;
- ii) Kanuni ya 53 ya Kanuni za Uchaguzi wa Mwenyekiti wa Kijiji, Wajumbe wa Halmashauri ya Kijiji na Mwenyekiti wa Kitongoji Katika Mamlaka za Miji za Mwaka 2019 na
- iii) Kanuni ya 50 ya Kanuni za Uchaguzi wa Mwenyekiti wa Kitongoji Katika Mamlaka za Miji Midogo za Mwaka 2019; na
- iv) Kanuni ya 52 ya Kanuni za Uchaguzi wa Mwenyekiti wa Mtaa na Wajumbe wa Kamati ya Mtaa Katika Mamlaka za Miji za Mwaka 2019.

Katika kuratibu utoaji wa elimu ya mpiga kura, OR-TAMISEMI ina wajibu wa:-

- i) Kuandaa Mwongozo wa kutoa elimu ya mpiga kura na kuusambaza kwa wadau husika;

- ii) Kutoa kibali kwa mdau anayetaka kutoa elimu ya mpiga kura;
- iii) Kusimamia na kuratibu utoaji wa elimu ya mpiga kura ili kuhakikisha elimu hiyo inatolewa kwa usahihi bila kupotosha Wananchi na inawafikia walengwa wote waliokusudiwa; na
- iv) Kufanya ufuatiliaji na tathmini ya zoezi zima la utoaji wa Elimu ya Mpiga Kura kuona iwapo Elimu hiyo imetolewa ipasavyo na imewafikia walengwa.

Wadau watakaoshiriki kutoa elimu ya mpiga kura watatakiwa kuomba kibali kwa Katibu Mkuu wa Wizara yenye dhamana ya Serikali za Mitaa kwa kuzingatia masharti yaliyoainishwa kwenye Mwongozo huu, Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa na Sheria za Nchi.

3.5 Vigezo Vinavyotumika Katika Kutoa Vibali

Taasisi inayotaka kutoa Elimu ya Mpiga Kura italazimika kuzingatia vigezo vifutavyo:-

- i) Kuwasilisha maombi ya kibali cha kutoa elimu ya mpiga kura kwa Katibu Mkuu wa Wizara yenye dhamana ya Serikali za Mitaa;
- ii) Kuwa na usajili kwa mujibu wa Sheria za Nchi;
- iii) Iwe imefanya kazi nchini si chini ya miezi 6 toka kusajiliwa kwake;
- iv) Iwe na ujuzi na rasilimali zinazohitajika katika kutoa elimu ya mpiga kura;
- v) Iwe na raia wa Tanzania miongoni mwa Watendaji wake Wakuu;
- vi) Iwe haijawahi kujihusisha na vitendo vya kuvuruga amani au kuchochea fujo;

- vii) Kuwa tayari kufanya kazi katika eneo lo lote Tanzania Bara endapo eneo lilokusudia kutoa elimu ya mpiga kura tayari litakuwa na wadau wa kutosha; na
- viii) Kuwa na uwezo wa kutoa Elimu ya Mpiga Kura kwa gharama zake.

3.5.1 Nyaraka Muhimu za Kuambatanisha Kwenye Maombi ya Kibali

Maombi ya Kibali yataambatishwa na taarifa muhimu zifuatazo:-

- i) Cheti cha Usajili;
- ii) Barua kutoka Mamlaka ya usajili kuthibitisha uhai wa taasisi hiyo;
- iii) Katiba ya taasisi;
- iv) Majina, wasifu na namba za simu za viongozi wa juu wa taasisi;
- v) Anuani na namba za simu za ofisini;
- vi) Taarifa ya fedha ikionyesha vyanzo vya fedha;
- vii) Taarifa za rasimaliwatu na vitendea kazi;
- viii) Vibali vya kazi na ukaazi endapo taasisi ina wafanyakazi ambao siyo raia wa Tanzania; na
- ix) Taarifa nyingine muhimu kadri zitakazohitajika na OR-TAMISEMI.

3.6 Wadau wa Elimu ya Mpiga Kura

Katika kutoa elimu ya mpiga kura, OR-TAMISEMI itashirikiana na Wadau mbalimbali ili kuhakikisha kwamba kila mwananchi anapata elimu hiyo. Wadau hao ni pamoja na wafuatao:

- i) Vyama vya Siasa;
- ii) Asasi za Kidini (*Faith Based Organizations*);
- iii) Asasi za Kiraia (*Civil Society Organizations*);
- iv) Asasi za Kijamii (*Community Based Organizations*);
- v) Asasi zisizo za Kiserikali (*Non-Governmental Organizations*);
- vi) Vyombo vya Habari;
- vii) Jumuiya za Watu wenye mahitaji maalum;
- viii) Vyama vya Watu wenye Ulemavu;
- ix) Taasisi za Serikali;
- x) Wadau wa Maendeleo;
- xi) Taasisi za Elimu; na
- xii) Taasisi za Kitaaluma.

3.7 Wajibu wa Wadau

Kila mdau atakayepata kibali cha kutoa Elimu ya Mpiga Kura atakuwa na wajibu wa:-

- i) Kujitambulisha katika ngazi ya Mkoa, Wilaya na Halmashauri husika kabla ya kuanza zoezi la kutoa Elimu ya Mpiga Kura;

- ii) Kuheshimu na kuzingatia Sheria za nchi;
- iii) Kutumia kwa usahihi Mwongozo wa Elimu ya Mpiga Kura uliotolewa na OR-TAMISEMI ;
- iv) Kuzingatia masharti ya usajili;
- v) Kuwa mzalendo, kuheshimu na kulinda maslahi ya nchi na utamaduni wa Mtanzania;
- vi) Kutambua makundi maalum katika jamii wakati wa utoaji elimu;
- vii) Kuweka wazi taarifa za mapato na matumizi ya fedha zitakazotumika na zilizotumika kutoa elimu ya mpiga kura;
- viii) Kuhakikisha anatoa elimu katika eneo na muda alioruhusiwa;
- ix) Kuomba ufafanuzi kutoka OR-TAMISEMI endapo kuna suala ambalo hajalielewa vema; na
- x) Kutoa fursa ya kuulizwa maswali na kuyajibu kwa ufasaha;

3.8 Mambo Yasiyoruhusiwa Kufanywa na Wadau wa Uchaguzi

Mambo ambayo hayapaswi kufanywa na Wadau wanaohusika na kutoa elimu ya mpiga kura pamoja na Wananchi wakati wa kutoa elimu ya mpiga kura ni pamoja na haya yafuatayo;-

3.8.1 Mambo ambayo Hayapaswi Kufanywa na Watoa Elimu ya Mpiga Kura

- i) Kutumia mwongozo mwingine wa kufundishia zaidi ya ule uliotolewa na OR-TAMISEMI;

- ii) Kuhusisha elimu ya mpiga kura na ushabiki wa kisiasa au i tikadi za vyama vya siasa;
- iii) Kutoa elimu inayolenga kuwagawa wananchi katika misingi ya dini, rangi, makabila, jinsia, maeneo na ulemavu;
- iv) Kujihusisha na vitendo vya rushwa;
- v) Kukasimu kazi ya kutoa elimu ya mpiga kura kwa taasisi nyingine ambayo haikupewa kibali cha kufanya kazi hiyo.

3.8.2 Mambo ambayo Wananchi Hawapaswi Kufanya katika Kipindi cha Uchaguzi

- i) Kuvamia au kukaa kwa nguvu ndani ya kituo cha kupigia kura;
- ii) Kujihusisha na vitendo vya rushwa;
- iii) Kutumia lugha ya matusi; na
- iv) Kubeba au kutumia silaha ya aina yo yote.

3.9 Njia Zinazotumika Kutoa Elimu ya Mpiga Kura

Elimu ya Mpiga Kura itatolewa kwa kutumia njia zifuatazo:-

- i) Mikusanyiko rasmi ya watu;
- ii) Mikutano na wadau;
- iii) Vipindi vya redio na runinga;
- iv) Makala za magazeti;
- v) Mitandao ya kijamii; na

- vi) Machapisho ya vijitabu, vijarida, vipeperushi, mabango na mavazi yenye ujumbe kuhusu Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.

3.10 Makundi Maalum

Elimu ya mpiga kura itatolewa kwa kuzingatia uwepo wa makundi maalum ambayo ni muhimu pia kupatiwa elimu hiyo. Vifaa na njia zitakazotumika kutoa elimu hiyo vitazingatia uwepo wa makundi maalum ili kuhakikisha kunakuwa na usawa katika kutoa elimu hiyo. Makundi maalum yamebainishwa kama ifuatavyo:-

3.10.1 Watu Waliojitenga kwa Sababu za Kijiografia na Shughuli za Kiuchumi

Mfano wa makundi hayo ni wafugaji, wakulima, wawindaji, n.k. Katika kutoa elimu kwa umma kwa kundi hili ni muhimu kuzingatia misimu yao ya kilimo, hali ya hewa na kwa wafugaji ratiba zao za kuhama kutoka sehemu moja kwenda nyingine.

3.10.2 Watu Wenye Ulemavu

Kundi hilo linajumuisha wasioona, wenye ulemavu wa kusikia, walemavu wa ngozi na wenye ulemavu wa viungo. Makundi haya yanahitaji umakini zaidi katika kuwahudumia kwa kuzingatia aina ya ulemavu, mfano kutumia lugha za alama na nukta nundu.

3.10.3 Wasiojua Kusoma na Kuandika

Ili kufikisha ujumbe katika kundi hili ni muhimu kutumia njia za picha na maelezo.

3.10.4 Wanawake

Wanawake wameainishwa kuwa ni kundi maalum kutokana na kuwa na majukumu mengi ya kifamilia na mfumo dume.

3.10.5 Vijana

Vijana wameainishwa kuwa ni kundi maalum kwa sababu uelewa wao kuhusu umuhimu wa Uchaguzi ni mdogo. Hivyo, inahitajika kutumia njia ambazo zitawavutia vijana wengi kushiriki katika Uchaguzi, zikiwamo mitandao ya kijamii, matamasha ya muziki, ngoma za asili na mihadhara rasmi.

3.10.6 Wazee

Wazee wanaainishwa kuwa ni kundi maalum kutokana na umri wao pamoja na uwezo wa kuelewa masuala mbalimbali kulingana na mabadiliko ya sasa, hususan matumizi ya teknolojia pia mahusiano na rika zingine, hivyo elimu kwa kundi hili ni muhimu itolewe kwa kuzingatia mahitaji yao ili Wazee pia wapate fursa sawa ya kushiriki katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.

Maswali:

1. Ni mambo gani hayapaswi kufanywa na Wadau wakati wa upigaji kura?
2. Ni wadau gani wanapaswa kupewa Elimu ya Upigaji Kura?

SURA YA NNE
UANDIKISHAJI NA UANDAAJI WA ORODHA YA
WAPIGA KURA

4.1 Utangulizi

Sura hii inalenga kubainisha shughuli za uandikishaji na uandaaji wa orodha ya wapiga kura. Aidha, sura hii itamwezesha mwananchi kuelewa kuhusu: sifa za mpiga kura; kupoteza sifa ya kupiga kura; uteuzi waandikishaji na waandaaji wa orodha ya wapiga kura; muda wa uandikishaji wapiga kura; uhakiki wa orodha ya wapiga kura; Mawakala wa uandikishaji wa wapiga kura; pingamizi kuhusu uandikishaji; na Fomu zinazotumika katika Uchaguzi.

4.2 Sifa za Mpiga Kura

Mkazi (raia wa Tanzania) ye yote atakuwa na haki ya kupiga kura endapo atakuwa na sifa zifuatazo:-

- i) ni raia wa Tanzania;
- ii) ana umri wa miaka kumi na nane au zaidi;
- iii) ni mkazi wa eneo la Kitongoji au Mtaa husika;
- iv) hana ugonjwa wa akili uliothibitishwa na Daktari anayetambulika na Serikali au Bodi ya Utabibu; na
- v) awe amejiandikisha kupiga kura katika Kitongoji au Mtaa husika.

4.3 Kupoteza Sifa ya Kupiga Kura

Mkazi ye yote hatakuwa na haki ya kupiga kura endapo:

- i) Hana mojawapo ya sifa za mpiga kura; au
- ii) Amejiandikisha kupiga kura katika kituo zaidi ya kimoja.

4.4 Mahali na Muda wa Uandikishaji Wapiga Kura

- i) Uandikishaji na uandaaji wa orodha ya wapiga kura utanza siku ya arobaini na saba kabla ya siku ya Uchaguzi;
- ii) Uandikishaji utafanyika kwa muda wa siku saba kwa kutumia fomu zilizoanishwa katika Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa wa mwaka 2019;
- iii) Uandikishaji utafanyika katika majengo ya umma na pale ambapo hakuna jengo la umma, uandikishaji utafanyika kwenye sehemu ambayo Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi atakuwa amekubaliana na Viongozi wa Vyama vya Siasa;
- iv) Vituo vya uandikishaji wa wapiga kura vitafunguliwa saa mbili kamili asubuhi na kufungwa saa kumi na mbili kamili jioni; na
- v) Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi atabandika matangazo ya Uchaguzi na Orodha ya Wapiga Kura siku moja baada ya kukamilika kwa uandikishaji wa wapiga kura na atatunza orodha halisi.

4.5 Uhakiki wa Orodha ya Wapiga Kura

Mkazi ambaye amejiandikisha katika Orodha ya Wapiga Kura atakuwa na haki ya kukagua Orodha ya Wapiga Kura katika muda wa siku saba tangu tarehe ya Orodha hiyo kubandikwa ili:-

- i) Kuweka pingamizi kuhusu usahihi wa Orodha hiyo;

- ii) Kuomba Orodha irekebishwe ili:-
 - a) kurekebisha jina lake kwa herufi, kuongeza au kupunguza;
 - b) kubadilisha taarifa zilizoko katika Orodha hiyo; au
 - c) Kufuta jina lililoorodheshwa kwa vile aliyeorodheshwa amefariki au hana sifa.

4.6 Uteuzi wa Waandikishaji na Waandaaji wa Orodha ya Wapiga Kura

- i) Waandikishaji na waandaaji wa orodha ya wapiga kura watateuliwa na Msimamizi wa Uchaguzi siku hamsini na mbili kabla ya siku ya Uchaguzi;- na
- ii) Maafisa Watendaji wa Kata na Vijiji hawataruhusiwa kuteuliwa kuwa waandikishaji au waandaaji wa orodha ya wapiga Kura.

4.7 Mawakala wa Uandikishaji wa Wapiga Kura

Chama cha Siasa kilichopata usajili wa kudumu kwa mujibu wa Sheria ya vyama vya Siasa kitaruhusiwa kuteua wakala wake kwa kila kituo cha uandikishaji wa wapiga kura wakati wa uandikishaji wa wapiga kura.

4.8 Pingamizi Kuhusu Uandikishaji wa Wapiga Kura

- i) Mkazi ambaye amejiandikisha katika Orodha ya Wapiga Kura anaweza kuweka pingamizi dhidi ya mtu kuandikishwa kuwa mpiga kura kabla ya kumalizika kwa muda wa kukagua Orodha ya Wapiga Kura.

- ii) Pingamizi litawasilishwa kwa Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi ambaye atatakiwa kutoa uamuzi kuhusu pingamizi lililowekwa ndani ya siku mbili tangu tarehe ya mwisho ya ukaguzi wa Orodha ya Wapiga Kura.
- iii) Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi akiridhika na pingamizi lililowekwa, atarekebisha Orodha ya Wapiga Kura iliyotangazwa baada ya muda wa siku mbili isipokuwa kama uamuzi wake umekatiwa rufaa.
- iv) Mtu aliyeweka au aliyewekewa pingamizi asiporidhika na uamuzi wa Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi kuhusu pingamizi lililowasilishwa kwake, atawasilisha rufaa kwa Msimamizi wa Uchaguzi ndani ya muda wa siku mbili tangu kutolewa kwa uamuzi wa pingamizi;
- v) Msimamizi wa Uchaguzi, atashughulikia rufaa iliyowasilishwa kwake na kutoa uamuzi ndani ya siku nne tangu siku ya kupokea rufaa hiyo; na
- vi) Uamuzi wa Msimamizi wa Uchaguzi kuhusu rufaa hiyo utakuwa wa mwisho.

4.9 Fomu Zinazotumika Katika Uandikishaji Wapiga Kura

Katika zoezi la uandikishaji wa Wapiga Kura, Fomu zitakazotumika ni Fomu ya Orodha ya Wapiga Kura kwa ajili ya Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.

Maswali

- i) Taja sifa za mtu kuandikishwa katika orodha ya wapiga kura katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa?
- ii) Eleza umuhimu wa kubandika orodha wa wapiga kura kwenye vituo vya kujiandikishia?
- iii) Taja sababu zinazomkosesha mtu sifa za kuandikishwa kuwa mpiga kura katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa?

SURA YA TANO

UTEUZI, PINGAMIZI NA RUFAA ZA WAGOMBEA

5.1 Utangulizi

Sura hii inalenga kuonesha sifa za kuwa mgombea; muda wa kuchukua na kurudisha fomu za uteuzi; utaratibu wa uteuzi wa mgombea; kupita bila kupingwa; kupoteza sifa ya kuwa Mgombea; pingamizi dhidi ya mgombea; taratibu za kushughulikia rufaa; kifo cha mgombea; na kujitoa kwa mgombea.

5.2 Sifa za Mgombea

Katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa, mkazi ye yote wa Kitongoji au Mtaa anaweza kugombea Uenyekiti wa Kijiji, Ujumbe wa Halmashauri ya Kijiji, Uenyekiti wa Kitongoji, Uenyekiti wa Mtaa na Ujumbe wa Kamati ya Mtaa endapo atakuwa na sifa zifuatazo:-

- (i) ni raia wa Tanzania;
- (ii) ana umri wa miaka ishirini na moja au zaidi;
- (iii) ana uwezo wa kusoma na kuandika Kiswahili au Kiingereza;
- (iv) ana shughuli halali ya kumwezesha kuishi;
- (v) ni mkazi wa eneo husika;
- (vi) ni mwanachama wa Chama cha Siasa na amedhaminiwa na Chama hicho;
- (vii) hajawahi kupatikana na hatia kwa kosa la utovu wa uaminifu katika kipindi cha miaka mitano kabla ya tarehe ya Uchaguzi; na

- (viii) hana ugonjwa wa akili uliohibitishwa na Daktari anayetambulika na Serikali au Bodi ya Utabibu.

5.3 Kukosa Sifa ya Kuwa Mgombea

Mtu hatakuwa na sifa za kugombea endapo:-

- i) amepoteza au hana sifa za mgombea zilizoainishwa katika 5.3;
- ii) amehukumiwa hukumu ya kifo na Mahakama za Tanzania au anatumikia kifungo cha zaidi ya miezi sita jela;
- iii) ana mkataba au maslahi kwenye kampuni ambayo ina mkataba na Mamlaka ya Serikali za Mitaa ambayo anagombea nafasi ya uongozi na hajatangaza kuwepo kwa mkataba au maslahi yake kupitia kwenye gazeti linalopatikana katika eneo husika au mbao za matangazo katika ofisi ya Kijiji;
- iv) amepoteza sifa ya kupiga kura;
- v) hatajaza fomu ya tamko la kuheshimu taratibu za maadili ya Uchaguzi wa Serikali za Mitaa; na
- vi) ataajiriwa au kuteuliwa katika wadhifa wote katika Utumishi wa Umma au kuchaguliwa katika nafasi ya udiwani, ubunge, uspika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, umakamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania au urais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

5.4 Muda wa Kuchukua na Kurudisha Fomu za Uteuzi

Mtu ye yote anayekusudia kugombea nafasi yo yote katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa atatakiwa kuchukua fomu ya

uteuzi siku zisizopungua ishirini na sita (26) kabla ya siku ya Uchaguzi

Muda wa kurejesha fomu utakuwa siku saba tangu siku ya kwanza ya kuchukua fomu iliyotangazwa na Msimamizi wa Uchaguzi.

Fomu zitatolewa na kupokelewa na Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi kuanzia saa moja na nusu asubuhi hadi saa kumi kamili jioni.

5.5 Utaratibu wa Uteuzi wa Wagombea

Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi:-

- i) atateua wagombea wa nafasi ya uenyekiti wa Kijiji, ujumbe wa Halmashauri ya Kijiji/Mtaa na uenyekiti wa Kitongoji siku kumi na tisa (19) kabla ya tarehe ya Uchaguzi;
- ii) atabandika majina ya wagombea wenye sifa na wasio na sifa za kugombea;
- iii) atatoa taarifa kwa Vyama vya Siasa na wakazi wa Kijiji/Mtaa au Kitongoji kuhusu kukosekana kwa waombaji au kutokuwepo kwa waombaji wenye sifa endapo itatokea hivyo; na
- iv) atatoa taarifa kwa Vyama vya Siasa na wakazi wa eneo husika kuhusu kurudiwa kwa mchakato wa Uchaguzi baada ya siku arobaini kuanzia tarehe ya uteuzi.

5.6 Pingamizi Dhidi ya Wagombea

Mgombea ambaye hakuridhika na uamuzi uliotolewa au anapinga uteuzi wa mgombea yeyote, anaweza kuwasilisha pingamizi kwa Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi katika muda wa siku mbili tangu uamuzi au uteuzi ulipofanyika.

5.7 Taratibu za Kushughulikia Rufaa

Mgombea ambaye hakuridhika na uamuzi uliotolewa au anapinga uteuzi wa mgombea ye yote, anaweza kuwasilisha pingamizi lake kwa Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi katika muda wa siku mbili tangu uamuzi au uteuzi ulipofanyika.

5.8 Kifo kwa Mgombea

Iwapo mgombea atafariki, Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi ataahirisha Uchaguzi wa nafasi hiyo na Chama cha Siasa kilichotoa mgombea aliyefariki kinaweza kuwasilisha jina la mwombaji mwingine ndani ya siku arobaini tangu kuahirishwa kwa Uchaguzi ili hatua za uteuzi wa mwombaji huyo zifanyike.

5.9 Kujittoa kwa Mgombea

Endapo mgombea atajittoa, Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi atatengua uteuzi wa mgombea huyo na wagombea waliobaki watapigiwa kura ili kupata mshindi.

5.10 Kupita Bila Kupingwa

- i) Katika siku ya uteuzi endapo kutakuwa na mwombaji mmoja aliyejitokeza, Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi atamtangaza mwombaji huyo kuwa ni mshindi wa nafasi aliyoomba kugombea kwa kupita bila kupingwa.
- ii) Endapo idadi ya waombaji wa nafasi ya ujumbe wa Halmashauri ya Kijiji waliojitokeza itakuwa sawa na idadi ya wajumbe wanaohitajika, Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi atawatangaza waombaji hao kuwa wamepita bila kupingwa.
- iii) Endapo idadi ya waombaji itakuwa chini ya idadi ya wajumbe wanaohitajika, Msimamizi Msaidizi wa

Uchaguzi atawatangaza waombaji hao kuwa wamepita bila kupingwa na taratibu za kujaza nafasi zilizobaki zitaanza baada ya siku arobaini kuanzia tarehe ya uteuzi.

5.11 Fomu za Maombi ya Uteuzi

Mtu ye yote anayekusudia kugombea nafasi ya uongozi atatakiwa kujaza Fomu ya maombi ya uteuzi kugombea nafasi husika kwa mujibu wa Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.

Maswali

1. Taja sifa za mgombea wa nafasi ya Mwenyekiti wa Kijiji/Kitongoji/Mtaa
2. Taja sifa za wajumbe wa Serikali ya Kijiji/Mtaa
3. Taja sababu zinazopelekea Mgombea kupoteza sifa
4. Nani anaruhusiwa kumwekea pingamizi mgombea wa nafasi ya Mwenyekiti wa Kijiji/Kitongoji/Mtaa?

SURA YA SITA

KAMPENI ZA UCHAGUZI

6.1 Utangulizi

Sura hii inalenga kuelezea taratibu za Kampeni za Uchaguzi, mambo muhimu ya kuzingatiwa, wajibu wa wadau mbalimbali watakaohusika katika Kampeni za Uchaguzi na taratibu za maadili katika kipindi chote cha Kampeni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa. Aidha, sura hii itamwezesha mwananchi kuelewa kuhusu: Ratiba ya kampeni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa; Wajibu wake katika kampeni za Uchaguzi; Maadili yanayopaswa kuzingatiwa na wadau wa Uchaguzi wakati wa Kampeni; na Utaratibu wa kufuata katika kushugulikia malalamiko wakati wa Kampeni.

6.2 Mambo Muhimu ya Kuzingatia

Wananchi na wadau wa Uchaguzi watapaswa kuzingatia masuala yafuatayo wakati wa kampeni za Uchaguzi:-

- i) Kampeni za Uchaguzi zitafanyika siku saba kabla ya siku ya Uchaguzi;
- ii) Chama cha Siasa kinachoshiriki Uchaguzi kitawasilisha ratiba yake ya mikutano ya kampeni ya Uchaguzi kwa Msimamizi wa Uchaguzi si chini ya siku saba kabla ya kuanza kwa kampeni;
- iii) Msimamizi wa Uchaguzi ataunganisha ratiba ya Kampeni za Uchaguzi kwa kushirikisha vyama vya siasa vitakavyoshiriki Uchaguzi. Iwapo vitashindwa kuridhiana, Msimamizi wa Uchaguzi ataunganisha ratiba za mikutano ya kampeni na uamuzi wake utakuwa wa mwisho;

- iv) Msimamizi wa Uchaguzi atawasilisha ratiba ya Kampeni za Uchaguzi kwa Mkuu wa Jeshi la Polisi wa Wilaya ambaye atakuwa na wajibu wa kuisimamia ili kuhakikisha ulinzi na usalama unakuwepo kwa kipindi chote cha Kampeni. Aidha, atavipatia Vyama vya Siasa nakala ya ratiba hiyo;
- v) Ratiba ya Kampeni itakayowasilishwa kwa Mkuu wa Polisi wa Wilaya itakuwa ni taarifa rasmi ya mikutano ya Kampeni. Hivyo, Mgombea au Chama cha Siasa hakitawajibika kutoa taarifa kwa Jeshi la Polisi; na

6.3 Wajibu wa Wadau Wakati wa Kampeni

Wadau mbalimbali wa Uchaguzi watakuwa na wajibu ufuatao:-

6.3.1 Jeshi la Polisi

- i) Kuhakikisha ulinzi na usalama unakuwepo katika mikutano ya kampeni;
- ii) Kuhakikisha mikutano ya kampeni za Uchaguzi inafanyika kwa kuzingatia ratiba ya kampeni.

6.3.2 Msimamizi wa Uchaguzi

- i) Kuitisha kikao na Vyama vya Siasa vinavyoshiriki Uchaguzi ili kujadili maombi ya mabadiliko ya ratiba; na
- ii) Kuwasilisha mabadiliko ya ratiba yaliyokubaliwa kwa Mkuu wa Polisi wa Wilaya kwa ajili ya kupatiwa ulinzi siku ya mikutano wa kampeni.

6.3.3 Chama cha Siasa

- (i) Kuendesha mikutano ya kampeni za Uchaguzi kwa kuzingatia Sheria, Kanuni, miongozo na ratiba ya Uchaguzi;
- (ii) Kuwasilisha kwa maandishi mapendekezo ya mabadiliko ya ratiba ya Kampeni kwa Msimamizi

wa Uchaguzi pale inapobidi na kuyatekeleza baada ya kuridhiwa; na

- (iii) Kuendesha kampeni za Uchaguzi bila kujihusisha na vitendo kutumia rushwa; kutoa maneno ya kashfa au lugha za matusi; kufanya ubaguzi wa jinsia, ulemavu, dini, rangi, kabila au ubaguzi mwingine wa aina yo yote au kutoa maneno ambayo yanaweza kusababisha vurugu au uvunjifu wa amani.

6.3.4 Wananchi

Wananchi watakuwa na wajibu wa kufanya mambo yafuatayo:-

- i) Kutii Sheria, Kanuni na miongozo ya Uchaguzi;
- ii) Kushiriki mikutano ya kampeni;
- iii) Kutojihusisha na vitendo vya rushwa;
- iv) Kutofanya vitendo vya kutishia amani;
- v) Kuuliza na kuhoji maswali endapo hawajaelewa.

6.4 Taratibu za Maadili

Wadau wa Uchaguzi watazingatia taratibu za maadili ya Uchaguzi zikiwemo:-

6.4.1 Vyama vya Siasa

Vyama vya Siasa havipaswi kufanya yafuatayo:-

- i) Kusababisha au kufanya fujo au vurugu ya aina yo yote katika Mkutano wake au wa Chama kingine;

- ii) Kutumia lugha ya matusi, kashfa, kejeli, udhalilishaji na vitisho au lugha inayochochea uvunjifu wa amani au kuashiria ubaguzi wa kijinsia, dini, rangi na aina za ulemavu kwenye mikutano ya kampeni;
- iii) Kukataza wanachama au wafuasi kutamka kaulimbiu, kuonesha ishara za Vyama vyao, au kuvaa sare zenye rangi ya Chama chao katika mikutano ya hadhara ya Vyama vingine;
- iv) Kubeba sanamu, kinyago au kitu cho chote ambacho kinaonesha kudhalilisha, kukebehi, kufedhehesha au kukejeli Chama kingine cha Siasa au Mgombea au Kiongozi wa Chama kingine cha Siasa au Serikali katika mkutano wa wote wa kampeni za Uchaguzi;
- v) Kutumia vipaza sauti vya aina yo yote kwa shughuli za kisiasa mara baada ya muda wa kampeni za Uchaguzi kumalizika;
- vi) Kuchafua, kubandua, kuchoma au kuharibu, kwa namna yo yote ile matangazo ya kampeni ya Vyama vingine vya Siasa na matangazo mengine yanayotolewa na Mamlaka za Uchaguzi;
- vii) Kubandika mabango ya kampeni, matangazo au mchoro wa wote kwenye nyumba, majengo au vyombo vya usafiri vya watu binafsi au taasisi mbalimbali bila idhini ya wamiliki husika;
- viii) Kubandika mabango ya kampeni, matangazo au mchoro wa wote kwenye nyumba za ibada, taasisi za dini, taasisi binafsi zinazohudumia umma, majengo ya Serikali na taasisi zake;

- ix) Kutoa rushwa ili kumshawishi mtu ye yote kupiga kura, kugombea au kujittoa katika kugombea nafasi ya uongozi;
- x) Kuzuia mtu ye yote, watu au wafuasi wa vyama vingine kuhudhuria mikutano ya kampeni au kupiga kura;
- xi) Kukodi au kutumia usafiri wa aina yo yote kubeba na kusafirisha wapiga kura kwa madhumuni ya kushawishi kupigiwa kura;
- xii) Kuacha mabango, matangazo na machapisho ya aina yo yote ile yaliyotumika wakati wa kampeni katika sehemu za wazi baada ya Uchaguzi; na
- xiii) Kuhamasisha na kushawishi wanachama au wafuasi kupiga kura zaidi ya mara moja.

6.4.2 Wajibu wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Serikali itakuwa na Wajibu wa:-

- (i) Kutoa fursa sawa kwa wadau wote wa Uchaguzi hususan Vyama vya Siasa na Wagombea ili kuendesha shughuli zao za kisiasa wakati wa Uchaguzi kwa uhuru na kuzingatia Sheria za nchi;
- (ii) Kuhakikisha hali ya usalama, amani na utulivu wakati wote wa Uchaguzi;na
- (iii) Kuhakikisha kuwa viongozi na watendaji wake wanazingatia ipasavyo ukomo wa madaraka yao katika shughuli za Uchaguzi.

6.4.3 Wasimamizi wa Uchaguzi

Wasimamizi wa Uchaguzi watawajibika kuzingatia yafuatayo:-

- i) Kusimamia Uchaguzi kwa kuzingatia Sheria, Kanuni, Taratibu, Miongozo na weledi; na
- ii) Kutofanya upendeleo wa aina yo yote; na
- iii) Kutojihusisha na vitendo vya rushwa;

Maswali

1. Nini wajibu wa mwananchi katika kampeni za Uchaguzi?
2. Ni mambo gani yasiyoruhusiwa wakati wa Kampeni za Uchaguzi?
3. Je, unajua taratibu za kushughulikia malalamiko wakati wa Kampeni za Uchaguzi?

SURA YA SABA

7.0 TARATIBU ZA UPIGAJI KURA

7.1 Utangulizi

Sura hii inalenga kutoa maelezo kuhusu mahali, vituo na muda wa kupiga kura, masanduku ya kura, karatasi zitakazotumika wakati wa kupiga kura na utaratibu utakaozingatiwa wakati wa kupiga kura.

7.2 Mahali, Vituo na Muda wa Kupiga Kura

- i) Uchaguzi wa viongozi wa Serikali za Mitaa utafanyika katika vituo maalum vya kupigia kura;
- ii) Vituo vya kupigia kura vitakuwa katika majengo ya umma yaliyopo katika Vitongoji au Mitaa husika na endapo Kitongoji au Mtaa hauna majengo ya umma, Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi baada ya kushauriana na wagombea au vyama vya siasa vyenye wagombea atateua eneo lingine kuwa kituo cha kupigia kura; na
- iii) Kura zitapigwa kuanzia saa mbili asubuhi hadi saa kumi kamili jioni.

7.3 Masanduku ya Kura

Kabla ya kuanza kupiga kura, Msimamizi wa Kituo atawaonesha wapiga kura sanduku la kupigia kura lililo wazi na atalifunga kwa lakiri kwa namna ambayo itazuia kufunguliwa bila kukata lakiri.

7.4 Karatasi za Kupigia Kura

Kura zitapigwa kwa kutumia karatasi maalum za kupigia kura zenye majina ya wagombea;

7.5 Utambulisho wa Mpiga Kura

- i) Kabla Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi hajampatia mpiga kura karatasi ya kupigia kura atajiridhisha kama jina la mpiga kura limeorodheshwa katika orodha ya wapiga kura;
- ii) Msimamizi wa Kituo anaweza kumtaka mpiga kura aoneshe kitambulisho kitakachoonesha kuwa jina la mpiga kura huyo ndilo lililomo kwenye Orodha ya Wapiga Kura;
- iii) Mpiga kura anaweza kutakiwa kuonesha mojawapo ya vitambulisho vifuatavyo:-
 - (a) kitambulisho cha mpiga kura;
 - (b) kitambulisho cha kazi;
 - (c) hati ya kusafiria;
 - (d) kadi ya bima ya afya;
 - (e) kitambulisho cha shule au chuo;
 - (f) kitambulisho cha mifuko ya hifadhi ya jamii;
 - (g) leseni ya udereva; au
 - (h) Kitambulisho cha Taifa.
- iv) Endapo mpiga kura atakuwa hana kitambulisho cha aina yo yote kati ya vilivyotajwa, lakini jina lake limo kwenye Orodha ya Wapiga Kura iliyoandaliwa kwa mujibu wa Kanuni za Uchaguzi, Msimamizi wa Kituo atamruhusu mtu huyo kupiga kura baada ya kutambuliwa na wakazi wa eneo husika.

7.6 Upigaji Kura

- i) Kura zitapigwa katika namna itakayozingatia usiri; na
- ii) Mpiga kura atapatiwa karatasi ya kupigia kura kulingana na idadi ya nafasi zinazogombewa;
- iii) Mpiga kura ataweka alama ya vema (✓) katika jina la mgombe anayemtaka;
- iv) Kura ikishapigwa itakunjwa na kutumbukizwa katika sanduku maalum la kuhifadhia kura;
- v) Baada ya kupiga kura, mpiga kura atatakiwa kuchovya kidole cha mkono katika kidau cha wino; na
- vi) Mpiga kura atatakiwa kuondoka eneo la kupigia kura baada ya kupiga kura.

Maswali

1. Eleza utaratibu wa kupiga kura.
2. Je, unafahamu baada ya kupiga kura unatakiwa kufanya nini?

SURA YA NANE

KUHESABU KURA NA KUTANGAZA MATOKEO

8.1 Utangulizi

Sura hii inatoa ufafanuzi kuhusu utaratibu wa zoezi la kuhesabu kura na kutangaza matokeo. Aidha, inabainisha maelezo kuhusu vituo vya kupigia kura na vifaa vinavyotumika wakati wa Uchaguzi.

8.2 Kuhesabu Kura

Wakati wa kuhesabu kura yafuatayo yatafanyika:

- i) zoezi la kuhesabu kura litaanza baada ya kukamilika upigaji kura
- ii) kituo cha kupigia kura kitageuka kuwa kituo cha kuhesabia kura
- iii) kabla ya kuanza kuhesabu kura, msimamizi wa Kituo atafanya yafuatayo:
 - (a) atahakiki idadi ya wakazi waliopiga kura;
 - (b) atahesabu idadi ya karatasi za kupigia kura ambazo hazikutumika na kuziweka katika bahasha maalum;
 - (c) atakagua lakiri na kuona kama haijafunguliwa;
 - (d) atakata lakiri; na
 - (e) Atafungua sanduku la kupigia Kura.
- iv) kura zitahesabiwa mbele ya wakala na/ au mgombea

Wafuatao wataruhusiwa kuwepo ndani ya kituo na kushuhudia zoezi la kuhesabu kura, kujumlisha na kutangaza matokeo:

- i) Msimamizi wa Uchaguzi;
- ii) Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi;
- iii) Askari au Afisa wa Polisi, Mgambo mwenye sare au Afisa ye yote anayesimamia ulinzi;
- iv) Mwangalizi wa Uchaguzi mwenye kitambulisho; na
- v) Afisa ye yote wa OR – TAMISEMI mwenye kitambulisho.

8.3 Kujumlisha na Kutangaza Matokeo

- i) Kituo cha kuhesabia kura kitageuka kuwa kituo cha kujumlishia na kutangaza matokeo ya mwenyekiti wa kitongoji baada ya zoezi la kuhesabu kura kukamilika;
- ii) Kura za wagombea wa nafasi ya Uenyekiti wa Mtaa na Ujumbe wa Kamati ya Mtaa zitajumlishwa na matokeo kutangazwa katika kituo cha kujumlishia kura kitakachokuwa katika Ofisi ya Mtaa au mahali kwingine kadri Msimamizi wa Uchaguzi atakavyoelekeza;
- iii) Kura za wagombea wa nafasi ya Uenyekiti wa Kijiji na Ujumbe wa Halmashauri ya Kijiji zitajumlishwa na matokeo kutangazwa katika kituo cha kujumlishia kura kitakachokuwa katika Ofisi ya Serikali ya Kijiji au mahali kwingine kadri Msimamizi wa Uchaguzi atakavyoelekeza;
- iv) Matokeo ya Uchaguzi yatajazwa kwenye Fomu Maalum ambayo itasainiwa na wagombea au wawakilishi wao pamoja na Msimamizi wa Kituo na kubandikwa kwenye sehemu ya Matangazo ya Uchaguzi;

- v) Mgombea atakayepata kura nyingi kuliko wengine atatangazwa kuwa mshindi
- vi) Endapo idadi ya kura za wgombea waliopata kura nyingi kuliko wengine zitalingana, Msimamizi wa Uchaguzi atapanga tarehe nyingine ya Uchaguzi ndani ya siku kumi na nne tangu tarehe ya Uchaguzi; na
- vii) Wakala au mgombea kutosaini au kukataa kusaini fomu ya matokeo au kutokuwepo kwenye kituo cha kuhesabu kura, kujumlisha na kutangaza matokeo, hakutosababisha kazi hiyo isifanyike ama kubatilisha matokeo.

Maswali

- i) Je ni hatua gani inayofuata baada ya zoezi la kupiga kura?
- ii) Nani anaruhusiwa kuingia katika kituo cha kuhesabu kura, kujumlisha na kutangaza matokeo?

SURA YA TISA

MAWAKALA NA WAANGALIZI WA UCHAGUZI

9.1 Utangulizi

Sura hii inalenga kuelezea maana na majukumu ya Wakala wa Vyama vya Siasa na Waangalizi wa Uchaguzi katika Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.

9.2 Maana ya Wakala

Wakala wa Chama cha Siasa kwenye Uchaguzi ni mtu aliyeteuliwa na Chama na jina lake kuwasilishwa kwa Msimamizi wa Uchaguzi wa Serikali za Mitaa ambapo atakula kiapo chini ya Msimamizi au Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi.

- i) Chama cha Siasa chenye mgombea wa nafasi yo yote katika Uchaguzi kinaweza kuteua wakala wake kwa kila kituo cha kupigia Kura ambaye atazingatia Sheria na Kanuni za Uchaguzi wa Serikali za Mitaa;
- ii) Wakala wa Chama cha Siasa atashuhudia zoezi la uandikishaji wa wapiga kura, kupiga kura, kujumlisha, kuhesabu na kutangaza matokeo;
- iii) Pia Wakala wa Chama cha Siasa atawajibika kufuata maadili yote ya Uchaguzi wa Serikali za Mitaa;

9.3 Vigezo vya Kuwa Wakala wa Chama cha Siasa:

Wakala wa Chama cha Siasa atapaswa kuwa na sifa zifuatazo:-

- i) awe ameteuliwa na chama chake cha siasa;
- ii) awe na barua ya uteuzi kutoka chama kilichomteua;
- iii) awe ameapa kiapo cha kutunza siri;

- iv) awe na miaka kumi na nane na kuendelea; na
- v) awe na akili timamu.

9.4 Jukumu la Wakala wa Chama cha Siasa:

Wakala wa Chama cha Siasa atakuwa na jukumu la kulinda maslahi ya mgombea kwa kushuhudia zoezi la kupiga kura, kuhesabu, kujumlisha na kutangaza matokeo kwa kuzingatia Sheria, Kanuni na miongozo ya Uchaguzi.

9.5 Waangalizi wa Uchaguzi

- i) Waangalizi wa Uchaguzi ni wadau wote wanaotaka kuangalia na kufuatilia mwenendo wa Uchaguzi wa ndani ya nchi.
- ii) Maombi ya kibali cha uangalizi wa Uchaguzi yatawasilishwa kwa Katibu Mkuu wa Wizara yenye dhamana ya Serikali za Mitaa ndani ya muda wa siku ishirini na moja baada ya Tangazo la Uchaguzi kutolewa.
- iii) Waangalizi wa ndani wa Uchaguzi watafanya shughuli za uangalizi kwa gharama zao wenyewe.

9.6 Vigezo vya Kuwa Mwangalizi wa Ndani wa Uchaguzi

- i) Iwe ni taasisi iliyosajiliwa; na
- ii) Isiwe taasisi ya Kimataifa.

9.7 Wajibu wa Waangalizi wa Uchaguzi

- i) Kutii Sheria, Kanuni na Miongozo ya Uchaguzi;
- ii) Kutoingilia kwa namna yo yote shughuli za Uchaguzi; na
- iii) Kuandaa taarifa ya kazi yao na kuiwasilisha OR – TAMISEMI ili kupata kibali cha kuisambaza.

Maswali

- i) Wakala wa Chama cha Siasa ni nani?
- ii) Nini kazi ya Wakala wa Chama cha Siasa?
- iii) Je, ikiwa wakala hatakuwepo katika chumba cha kupigia Kura, kuhesabia Kura na kujumlishia matokeo zoezi linaweza kuathirika?

SURA YA KUMI
MAKOSA NA ADHABU

10.1 Utangulizi

Sura hii inalenga kuelezea makosa mbalimbali ya Uchaguzi wa Serikali za Mitaa na adhabu zake.

10.2 Makosa ya Uchaguzi

Mtu ye yote atakuwa ametenda kosa la Uchaguzi endapo:

- i) ataharibu orodha ya wapiga kura au nyaraka zo zote zinazohusiana na Uchaguzi;
- ii) atatoa taarifa za uongo ili aweze kupiga kura au kugombea nafasi ya Uenyekiti wa Kijiji au Ujumbe wa Halmashauri ya Kijiji au Uenyekiti wa Kitongoji au Uenyekiti wa Mtaa au Ujumbe wa Kamati ya Mtaa;
- iii) atajiandikisha au kupiga kura zaidi ya mara moja kwa wagombea wa nafasi moja;
- iv) atatishia wapiga kura au wagombea ili kuvuruga Uchaguzi;
- v) atafanya kampeni siku ya Uchaguzi;
- vi) ataonesha ishara au kuvaa mavazi yanayoashiria kumtambulisha mgombea au Chama cha Siasa katika eneo la mita mia mbili kutoka kwenye kituo cha kupigia kura;
- vii) atamzuia Msimamizi wa Uchaguzi, Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi, Msimamizi wa Kituo, Mjumbe wa Kamati ya Rufani au mtumishi wa umma aliyeteuliwa kusimamia Uchaguzi kutekeleza majukumu yake;

- viii) atakiuka masharti ya kiapo chake;
- ix) atapatikana na karatasi za kupigia kura zaidi ya moja kwa nafasi moja inayogombewa;
- x) atavuruga ratiba ya mikutano ya kampeni ya Uchaguzi au atavunja masharti ya kampeni za Uchaguzi;
- xi) atakutwa na silaha kinyume cha Sheria kwenye eneo la uteuzi wa wagombea, mikutano ya kampeni, eneo la usikilizaji wa rufaa, kituo cha kuandikisha wapiga kura au kituo cha kupigia na kuhesabu kura;
- xii) atatangaza matokeo ya Uchaguzi kabla hayajatangazwa na Msimamizi wa Uchaguzi, Msimamizi Msaidizi wa Uchaguzi au Msimamizi wa Kituo kwa mujibu wa Kanuni; au
- xiii) atafanya jambo lo lote kinyume cha Kanuni za Uchaguzi pamoja na Sheria nyingine za nchi zinazohusiana na Uchaguzi.

10.3 Adhabu

Mtu yeyote atakayepatikana na hatia kwa kosa lo lote la Uchaguzi atahukumiwa adhabu ya faini isiyozidi Shilingi laki tatu au kifungo kisichozidi miezi kumi na miwili au vyote kwa pamoja yaani faini na kifungo.

10.4 Adhabu kwa Kukiuka Taratibu za Maadili ya Uchaguzi

Kamati za Maadili ya Uchaguzi zinaweza kuchukua hatua zifuatazo:-

- i) kuagiza upande uliokiuka maadili kusahihisha kosa au makosa yaliyotendeka na iwapo italazimu, kuomba msamaha hadharani;

- ii) kutoa onyo au karipio kwa maandishi;
- iii) kutangaza jina la Chama au Mgombea aliyekiuka maadili na kueleza kosa au makosa yake kwa njia za taarifa kwa umma, redio, televisheni, magazeti na njia nyingine za mawasiliano; au
- iv) Kukisimamisha Chama au Mgombea kuendelea kufanya kampeni za Uchaguzi kwa muda itakavyoona inafaa.

Swali:

Taja baadhi ya makosa ya Uchaguzi wa Serikali za Mitaa.

Taja adhabu itakayotolewa kwa atakayekiuka Taratibu za Maadili ya Uchaguzi.